

## Народознавчий підхід в ознайомленні дітей з літерами (виступ на педраді)

Опанування рідної мови нерозривно пов'язане з пізнанням історії, цінностей, традицій свого краю. Використання українознавчого матеріалу на заняттях з розвитку мовлення та грамоти значно збагачує їх, дає дітям змогу відчувати дух народу в кожному слові й навіть літері.

Під час ознайомлення дошкільнят з літерами цікаво застосовувати прийом «оживлення», що ґрунтується на образному сприйманні дітей цього віку. Можна забарвити цей процес національним колоритом.

### ОЖИВЛЮЄМО ЛІТЕРУ

Стрижневою в заняттях з навчання елементів грамоти є літера-образ, який діти створюють разом з вихователем. Педагог пробуджує дитячу уяву, виходить за межі звичних підходів, спонукає дошкільників до творчості. Фантазуючи разом з дітьми, вихователь пропонує уявити літеру живою і близькою, як добре знайому людину, що проживає в нашій країні, однієї з нами національності, має свій характер, улюблені місця відпочинку в Україні, знає державні символи та народні обереги, має улюблені народні казки, пісні, національні страви, носить національний одяг. Для цього можна використовувати різні дидактичні ігри та вправи.

#### Дидактична вправа «Літера-українка»

Створити образ «літери-українки» допоможуть запитання, відповідаючи на які, потрібно називати слова, що починаються з цієї літери і пов'язані з Україною.

Образ літери «М»:

-Який характер у літери?

(милий, мрійливий, мінливий).

-У якому місті України вона живе?

(у Миколаєві, Миргороді, Маріуполі).

Образ літери «К»:

-Які рослини рідного краю любить, вирощує?

(конвалію, кропиву).

-Який народний символ найбільше шанує?

(калину).

Образ літери «П»:

-Які національні страви готує?

(печеню, пампушки).

-Які українські народні казки знає?

( «Пан коцький» , «Правда і кривда»).

Образ літери «С»:

-На яких музичних інструментах грає?

(на сопілці, свистунці, скрипці).

-Який національний одяг носить?

(свиту, спідницю).

Система запитань гнучка, добираються особливі запитання для кожної літери.

### МОДЕЛЮЄМО «ЖИТТЯ» «ЛІТЕРИ-УКРАЇНКИ»

Наступний етап – складання творчих розповідей про літери з національним колоритом. Можна пропонувати дітям для опори зображення літер, малюнки-підказки, карту України, інтерактивні мультимедійні матеріали (наприклад, за допомогою спеціальних ефектів літера «В» «вбирається» у віночок і вишиванку) тощо. Ось кілька таких розповідей.

### ТВОРЧІ РОЗПОВІДІ ПРО ЛІТЕРИ

Літера «У» живе в Україні, в Ужгороді, любить співати українські пісні та читати вірші Лесі Українки. Вона гарна господиня, добре готує узвар. Буква «У» працює, вправно збирає восени урожай. На її вустах завжди сяє усмішка, вона щира та чемна. Літера «У» пишається тим, що вона – українка. Її улюблена казка – «Убогий та багатий».

Літера «В» - весела, живе у Вінниці і носить віночок. Найбільше їй подобаються квіти волошки та дерево верба. Вона любить повторювати прислів'я «Без верби та калини нема України». Буква «В» носить українську сорочку – вишиванку, вміє робити витинанки, готує смачні вареники, любить свою Батьківщину і знає, що на Державному гербі – тризубі – зашифроване слово «воля». Її улюблена казка – «Вовк та семеро козенят».

Літера «С» живе у Сумах. Вона справедлива, спокійна, самостійна, має старовинну скриню, до якої поклала сорочку, спідницю, свиту, сап'янці, стрічки. У свято стіл вона застеляє скатертиною, гостей зустрічає хлібом-сіллю. Любить їсти сало, слухати соловейка, доглядає собаку Сірка та косить сіно для коня Сивка. Її улюблена українська народна казка – «Солом'яний бичок». Вона гарно грає на скрипці та сопілці, любить милуватися соняками на полях і смереками в лісах та збирати суніці.

Літера «П» - патріот своєї країни, живе у Полтаві. Вона дуже працює, любить пекти пампушки та паски, розмальовувати писанки орнаментами петриківського розпису, милуватися красою пшеничного поля, пролісками. Її ранок починається з першими півнями.

Буква «П» мріє стати пасічником. Її улюблена казка – «Півник – голосисте горлечко», а ще їй до вподоби вірші Олени Пчілки.

Літера «М» проживає в Миколаєві, вона мила, любить свою маму, в своєму квітнику вирощує мальви, їздить до млина молоти зерно. Вона милується червоними маками в полі, відпочиває в Миргороді та Моршині, всім рекомендує пити цілющу миргородську та моршинську воду. У святкові дні одягає ошатну спідничку – мімку (з тонкого саморобного полотна з вибійчаним візерунком). Вона вважає, що смачнішого від українського меду нічого в світі немає, її улюблені страви – млинці з медом, пиріжки з маком, молочна каша, чай з м'ятою. Любить читати казку «Молодильна водиця».

Літера «Т» живе у Трускавці, вона тиха, талановита, допомагає татові ремонтувати трактор. Знає, що наш Державний герб – тризуб. Уміє грати на трембіті і любить українську народну пісню «Цвіте терен». Її улюблена казка – «Івасик – Телесик». Вона любить читати вірші Тараса Шевченка. Їздить до бабусі на Тернопільщину, пасе телят.

Літера «Л» живе у Львові, вона лагідна, їздить у гості до друзів у Луцьк, Лубни, Луганськ. У її дворі звили гніздо лелеки і ластівки. Вона ходить до лісу збирати лікарські рослини і катається на лижах у Карпатах. Під вікном у неї росте любисток. Вона носить одяг з льону, любить чай з липовим цвітом. Її улюблена казка – «Лисичка і журавель».

Літера «К» - кмітлива і дуже вчена, вона знає, що головне місто України – Київ, живе у Кривому Розі, подорожувала по Карпатах, купила собі книжку «Кобзар» і вивчає вірші Тараса Шевченка. Любить співати колядки, колискові, ходить до музичної школи і грає на кобзі. Її улюблене свято – Івана Купала. З національного одягу їй до вподоби кептарик та козушок. Вона ходить у гай збирати калину. Смачно готує традиційну українську страву – куліш та пишається тим, що вона козацького роду. Її улюблена казка – «Котигорошко».

Слова-образи не обов'язково мають починатися літерою, над якою працюємо, але варто до цього прагнути. Образи можуть позначати предмети, професії, транспортні засоби тощо. Наприклад, літера «М» будує міст у Мукачеві, по ньому їздитимуть різні види транспорту – молоковози, маршрутки, мотоцикли, мопеди. Рухом керуватимуть міліціонери.

### ЗАКРІПЛЮЄМО ОБРАЗ У ЛІПЛЕННІ

Після створення образу літери діти закріплюють її графічне зображення під час ліплення із солоного тіста. Наприклад, виліплюють літеру «В» у вінку, букву «М» прикрашають маками, «К» - калиновим кетягом тощо.

Таким чином, процес навчання елементів грамоти перетворюється на пізнавально-творчу діяльність. Результати роботи свідчать: такий підхід до практичного ознайомлення з елементами мови сприяє швидкому та стійкому запам'ятовуванню дітьми літер української абетки, розширює їхні знання про рідний край, формує усвідомлення своєї національної приналежності, розвиває наочно-образне мислення, творчі здібності, виховує любов до Батьківщини.

## СПИСОК ДІТЕЙ СТАРШОЇ ГРУПИ

1. Безердян Ніка
2. Волнова Настя
3. Гайдук Діма
4. Герасимова Маша
5. Горбатюк Таня
6. Джулай Діма
7. Закус Віка
8. Заремба Сабіна
9. Засименко Андрій
10. Ілюшкін Ілля
11. Кручиненко Вова
12. Кузьмич Катя
13. Кульчиковський Міша
14. Лебеденко Діма
15. Матяж Данііл
16. Махаєва Маргарита
17. Молчанова Віка
18. Олійник Тая
19. Паламарчук Владик
20. Паламарчук Софія
21. Портний Артем
22. Пташинська Ріта
23. Рогульчик Оля
24. Рудницька Віка
25. Соколова Даша
26. Соколова Поліна
27. Черепкова Аліна

28. Шевченко Марина

29. Ярошинський Назар

МЕТА: закріплювати навички звуко-буквеного та звукового аналізу складів та слів; навчати дітей логічно й послідовно вибудовувати відповідь без повторів та довгих пауз, вимовляти слова відповідно до літературних норм української мови; формувати навички читання; вправляти в умінні вимовляти шиплячі звуки; розвивати фонематичний слух; інтонаційну виразність, темп, ритм мовлення, пам'ять, мислення, увагу; виховувати свідоме ставлення до навчання в школі.

ОБЛАДНАННЯ ТА МАТЕРІАЛИ: фішки для звукового аналізу слів; «магічні» дошки; картки із закодованими словами; набір букв; таблиці для читання; картки із зображенням предметів для звукового аналізу слів.

ХІД ЗАНЯТТЯ: (за дверима хтось кричить, бігає, метушиться)

Вихователь: Хто це там так верещить,

Аж у вусі щось дзижчить?

Тож піду я подивлюся

Й на хвилинку повернуся!

(заходить Незнайко)

Вихователь: Подивіться, малюки,

Гість прийшов до нас таки!

Хто дивак цей, я не знаю,

Тож у нього запитаю:

Хто ти, хлопче? Звідкіля?

Ти прийшов до нас здаля?

Незнайко: Я далеко проживаю

І часу для вас не маю.

Всі Незнайком мене кличуть,

Це ім'я мені не личить,

Бо я все на світі знаю

Й дуже-дуже поспішаю.

Прощавайте, малюки,

Час до школи мені йти!

Вихователь: Стій, Незнайку! Не біжи!

Краще ось нам що скажи:

Ти Буквар читати вмієш?

Не завчасно так радієш?

Незнайко: Я все знаю і все вмію,

Римою вже володію!

Написав я безліч віршів,

Ось один з моїх найліпших!

(виймає з кишені аркуш паперу, складений вчетверо, дає його вихователю, який читає з веселим виразом обличчя)

Вихователь: Ой, малята, ці вірші,

Чесно кажучи, смішні,

Слухайте, не зволікайте,

Помилки всі виправляйте!

З другом грали ми у чашки (шашки),

Чай пили з білої шашки (чашки),

Вилізла із нірки шишка (мишка),

А на неї впала (мишка).

Під кущем сиділи шишки (мишки),

На сосні висіли мишки (шишки).

У кутку стояла кішка (діжка),

Огірочки кисли в кішці (діжці).

Вихователь: Ну, Незнайку, ти й писака!

Бачу, справжній розумака.

Думала, о цій порі

Нас навчиш писать вірші.

А ти вмієш лиш хвалитись!

Друже, тобі треба вчитись!

Незнайко: Я розумний та завзятий,

Вмію гарно розмовляти.

Прочитав безліч книжок,

Знаю аж 500 книжок.

А ось звуки голосні:

б, п, т, ж, ш, та к.

Приголосні вам назву:

а, о, е, и, і та у.

Вихователь: Все наплутав ти, Незнайку,

Звуки ти не вчив, зазнайку.

Приголосні й голосні

Чітко треба знать тобі.

(діти хором називають голосні та приголосні звуки)

Незнайко: (вихваляючись)

Ой, ну й що, я, малюки,

В ігри граю залюбки.

Можу звуки вам назвати,

У склади їх об'єднати.

Ось, наприклад: р, а, к,

Буде слово – «рибаки».

Вихователь: Ти, Незнайку, не хвалися!

Краще у дітей повчися!

### Дидактична гра «Збери звуки в слова»

Вихователь називає набір звуків для слів, робить між ними паузи. Діти повторюють звуки за вихователем, відразу об'єднуючи їх у слова:

м, а, к – мак;

т, а, т, о – тато;

к, і, т - кіт;

н, і, н, а – Ніна;

п, і, т – піт;

н, о, т, и – ноти;

м, а, м, а – мама;

м, а, к, и – маки.

Незнайко: Що ті звуки? Я читаю!

Геть усе на світі знаю.

Взяв я фішки про запас,

Покажу вам майстер-клас!

(Незнайко викладає із фішок слово «кіт» з помилкою, діти аналізують слово, визначають помилку. Вихователь пропонує виконати звуковий аналіз слів за індивідуальними картками)

Вихователь: Працювали ви завзято!

Не стомилися, малята?

Незнайко: (схоплюється)

Коли дуже я втомлюся,

Враз зарядкою займуся!

Руки вгору підніму

Й на стілець мерщій впаду.

Вихователь: Ох, Незнайку, ти дивак,

Лиш хвалитися мастак.

Нумо, діти, всі вставайте,

Фізхвилинку починайте!

(діти стають в коло, в центрі – вихователь. Він промовляє рядки вірша і показує відповідні рухи. Діти повторюють рухи)

Вихователь: Любий друже! Не барися (ноги на ширині плечей),

До сонечка підтягнися! (піднімаємо руки догори, стаємо на носочки)

Один, два, три, чотири - (стаємо всією стопою і знову на носочки)

Усміхнися сонцю щиро. (усміхаємося сонечку)

Руки на поясі тримай - (руки на пояс, ноги на ширині плечей)

Квіточки в траві шукай. (нахили вліво – вправо)

А тепер, мов птах, лети (руки в сторони, махаємо).



Набирай-но висоти!

Зайчєня малє стрибєє, (стрибки на місці)

Хто тваринку цю не знає?

Ось зелєне жабєня: (присїдаємо)

Ква-ква-ква, ква-ква-ква!

Вихователь: Дуже гарно ви стрибали,

Присїдали та стрибали,

Присїдали та літали.

Відпочили? Молодці!

А тепер до праці всі!

Вихователь: Ну, а зараз, малюки,

Будемо писати ми.

Незнайко: Я давно писати вмїю

І від того аж радїю.

Написав я слово «мак».

Перевїрте, чи все так?

(показує аркуш паперу, на якому надруковано слово «так». Дїти знаходять помилку.

Вихователь пропонує взяти магїчні дошки та надрукувати запропонованї склади та слова (па, мі, от, ну, мак, кїт, кут).

Незнайко: Друкувати вони вмїють,

А читанням володїють?

Вихователь: Ти, Незнайку, не мудруй,

Ми читаєм, ти – слїдкуй!

(вихователь показує дїтям таблицї для читання, у яких диференційовано дїбранї склади, слова, речення.

Незнайко: Є у мене, дїтвора,

Щє для вас цікава гра.

Називається вона –

«Розкодуємо слова».

Дидактична гра «Розкодуємо слова»

(Незнайко роздає дітям картки, у яких закодовані диференційовано дібрані слова, діти з допомогою набору букв розкодовують їх:

амк – мак

оліт – літо

мос – сом

щдо – дощ

оломок – молоко

ценсо – сонце

Незнайко: Що ж, малята, я вам вдячний,

Та мені аж трохи лячно.

Ви розумні, а я – ні!

Що ж тепер робить мені?

Вихователь: Як же ти підеш до школи?

Ти ж ще зовсім не готовий!

Ми розкажемо тобі,

Як працюють школярі.

(Діти розповідають Незнайці, що має знати школяр і чого навчають у школі).

Незнайко: Дякую вам, малюки,

Вчитимусь я залюбки.

Прощайте, любі друзі,

Час мені іти в казки!

(Під супровід мелодії з мультфільму «Незнайко в Сонячному місті» гість прощається та залишає групову кімнату).

Антонівський ясла-садок

# **Патріотичне виховання починається з доброти**

*Педагогіка Добра у спадщині Василя Сухомлинського*

( виступ до педради )

Вихователь: Чуприненко М. Є.

2015

Антонівський ясла-садок

# **Навчимо Незнайка грамоти**

*Конспект заняття для дітей старшої групи*

Вихователь: Чуприненко М. Є.

2016

Антонівський ясла-садок

# Літери-українки

*Народознавчий підхід в ознайомленні дітей з літерами*

( виступ до педради)

Вихователь: Чуприненко М. Є.

2016

Виховання патріотизму зараз перебуває в центрі уваги суспільства, адже події на сході України певною мірою є одним з наслідків неуваги до громадянського виховання у нашій державі. Є багато різних міркувань про те, що таке патріотизм, як і з якого віку треба його плекати... Дедалі більше вчених звертають увагу на взаємозв'язок виховання доброти як моральної риси й ставлення майбутніх громадян до долі своєї рідної землі. Тільки людина, яка вболіває за долю рідних і чужих людей, проявляє милосердя і робить свідомий вибір на користь добра, може стати справжнім патріотом. Тільки така людина не зрадить ніколи Батьківщини. Тож виховання патріотизму маємо починати з виховання доброти.

Сьогодні, як ніколи, постають гостро проблеми пошуку взаєморозуміння, виховання толерантності, утвердження добра і насильства в суспільстві.

В країні триває війна, страждають і гинуть люди, щодня палко обговорюються прояви жорстокості, ведуться агресивні дискусії, знову набуває актуальності поняття «діти війни». Сучасним дошкільнятам випало стати свідками вибуху нетерпимості, насильства, побачити «обличчя» зла, з яким вони стикалися лише в казках. У житті, як і в казках, добро і зло, краса і потворність, жорстокість і милосердя часто опиняються поряд, і тоді саме від думок та вчинків людей, як і від дій казкових персонажів, залежить, що переможе – ненасильство чи жорстокість, добро чи зло. Тому насамперед маємо сформувані у дітей розуміння цих понять.

## ГОЛОВНІ АНТАГОНІЗМИ ЖИТТЯ:

### ДОБРО І ЗЛО

Згідно з Новим тлумачним словником української мови, добро – це все позитивне в житті людей, те, що відповідає їхнім інтересам, бажанням, мріям; благо, позитив; протилежність злу, лиху; добра, корисна справа, вчинок.

У народній педагогіці поняття «добро» здавна пов'язувалось з такими категоріями, як людина, рід, розум, доля, душа, серце. Найвність цього кореня у стародавніх іменах Доброслав, Добромисл, Добряна теж не випадковість. Називаючи так дітей, батьки вірили, що в їхньому житті пануватиме добро.

У стародавніх колядках, побажаннях, примовках люди зичили одне одному саме добра: «Доброго здоров'я», «Добрий вечір», «На добраніч», «На все добре». У народі існували десятки прислів'їв, пов'язаних з поняттям «добро», як-от: «Добро – не лихо, ходить у світі тихо», «Доброму всюди добре». Шляхетну, добру людину в Україні називали не інакше, як добродій, що стало сьогодні формою шанобливого звертання. Зауважимо, в сучасній літературній мові налічується понад 50 слів з коренем добро.

Зло у словниках тлумачиться як антипод, заперечення добра, здебільшого пов'язане з насильством.

Насильство – фізичний чи психічний вплив однієї людини на іншу, що порушує її право на особисту недоторканність (фізичну чи психічну); сила, що завдає шкоди людському життю в різних його проявах. Насильство руйнує, принижує, експлуатує людську природу і життя. Існують різні види, форми і міри прояву насильства: фізичне і психічне, соціальне і політичне, економічне, культурне, релігійне, насильство в сім'ї, насильство над дитиною тощо.

Ненасильство як протиположність насильству ґрунтується на розумінні життя людини як найвищої цінності, спрямоване на утвердження справедливості, пошук можливостей примирення у конфліктній ситуації: шляхом переконання та різних форм опору без застосування фізичної сили й психічного тиску. Ненасильство стає дієвим тоді, коли воно спирається на моральні принципи, серед яких стрижневим є принципи толерантності, милосердя, добра й любові.

Заперечуючи насильство і зло, ми тим самим стверджуємо, що вони не є неминучими, їх можна позбутися, людина може бути вільною у своїх діях і поведінці, якщо з раннього віку виховувати в атмосфері добра, любові й радості, прищепити їй прагнення завжди творити добро, дарувати іншим радість своїми поведінкою, справами та словами, уникати будь-якого зла й насильства і боротися з ними.

## ІДЕЯ ДОБРА

### У ПРАЦЯХ В.СУХОМЛИНСЬКОГО

Добро, толерантність, радість, зло, ненависть, насильство – моральні категорії, за допомогою яких оцінюються поведінка вчинки людей, життєві явища та події.

У статтях та монографічних творах В. Сухомлинського «Радість і доброта», «Розуміння життя, добра і зла в ньому», «Будьте доброзичливими», «Не можна прожити і дня без тривоги за людину», «Про радість праці» та інших добро є моральним кредом і стрижнем виховання маленьких громадян.

Добро, за В. Сухомлинським, це насамперед міра, з якою людина підходить до оцінювання людських стосунків; «охоронець совісті людини, спонука моральної, непохитної духовної стійкості, ідейної мужності».

Великий педагог розглядає прояви добра відповідно до індивідуально-психологічних якостей особистості. Він переконаний, що доброта – це думка, помножена на волю, що «тільки за такої умови матимемо непримиренність до зла».

У книзі «Сто порад учителям» В. Сухомлинський звертається до кожного педагога, пояснює, яким чином можна реалізувати ідею добра у своєму житті: «Те, що має стати моральною серцевиною твоєї особистості – моральна чистота, благородство, непримиренність до зла, - залежить від того, чи ідея добра стане твоїм переконанням, сутністю твоєї душі – органічною потребою застосувати на кожному кроці ці поняття як міру оцінки того, що відбувається у світі».

## ПАТРІОТИЗМ –

### БАЖАННЯ ДОБРА СВОЄМУ НАРОДУ



Ідею добра вчений пов'язує з патріотичним вихованням. Далекоглядними і донині актуальними є настанови В. Сухомлинського щодо взаємозв'язку виховання добра як моральної якості й ставлення майбутніх громадян до долі своєї Батьківщини.

Сьогодні не можна не пригадати слова педагога: «Треба тисячу разів переболіти душею, перестраждати за те, що створив і творить наш народ, перш ніж Вітчизна стане дорожчою за власне життя. Тільки людина, особисто зацікавлена долею Вітчизни, по-справжньому розкривається як особистість, по-справжньому дорожить своєю честю, гордістю, гідністю сім'ї, свого роду, імені».

Педагог переконаний: людина стає патріотом, коли ідея добра стає частиною її істоти, невіддільною від її думок, поглядів, переконань.

Поняття «доброта» учений пов'язує насамперед з радістю. За словами В. Сухомлинського, «доброта й ще раз доброта – це найтонші й наймогутніші корінці, що живлять дерево дитячої радості». Він був упевнений, що саме доброта робить дитину чутливою до слова батьків, учителів, товаришів, вихованою, тільки доброта відкриває їй радість буття, людських стосунків. У свою чергу, радість і доброта є підґрунтям великодушності людини, яку також, на думку вченого, треба виховувати у дітей. З цією метою Василь Олександрович пропонував проводити «уроки доброти» та «уроки великодушності».

Не міг Сухомлинський не висловити свого ставлення до категорії зла: «... у світі є не тільки добро, а й зло». І поки існує у світі зло, стверджує талановитий педагог, «наша мірка добра, з якою ми підходимо до будь-якого явища у повсякденному житті, повинна бути особливою».

Людина з порожньою душею, яка і до добра, й до зла ставиться байдуже, не може бути патріотом своєї Батьківщини.

## ЯК ЗРОСТИТИ ДОБРОТУ

У спадщині В. Сухомлинського чільне місце займають методичні поради педагогам і батькам щодо виховання у дітей доброти. Педагог зауважує, що доброту можна виховати тільки доброзичливим ставленням до дитини.

Вдумливий педагог радив батькам з раннього віку, «з першими проблисками свідомості, з першими уявленнями про предметне і соціальне довкілля виховувати дітей через ідею добра, формувати у них усвідомлення і чітке розмежування понять «добро» і «зло».

Вже дітям молодшого дошкільного віку варто пояснювати, що інші люди схвалюють, а що – ні, і чому. В. Сухомлинський вважав, що саме педагог зобов'язаний донести до дітей зміст понять «добро» і «зло», навчити діяти відповідно до їхніх уявлень: «... добро як життєва практика, і благородний неспокій, тривога, схвильованість маленької дитини тим, що поряд з нею щось не так, як має бути, і щира радість, якщо обставини змінилися на краще».

Щоб виховати у дітей доброту, навчити їх цінувати щастя і радість буття, В. Сухомлинський радить педагогам бути доброзичливими. Доброзичливість завжди взаємна, і діти відкривають такому дорослому глибини своєї душі. Що ж розуміє вчений під доброзичливістю педагога? Насамперед уміння не допустити, щоб дитина чинила недобре, застерегти її від хибних кроків. Педагог має ставитися до вихованців так, як він хотів би, аби ставилися до його власної дитини. Вихователь має заступити злу дорогу до дитячого серця.

## ПЕДАГОГІЧНІ ЗАПОВІДІ

### В. СУХОМЛИНСЬКОГО

\* Мистецтво і майстерність виховання полягають у тому, щоб маленька людина жила у світі високих ідей добра, радості й щастя і завдяки цьому усвідомлювала свою велич і справді ставала великою.

\* Величезною моральною системою, що облагороджує дітей, є творення добра для людей; найголовніше, щоб совість не дозволяла маленьким громадянам проходити повз тих, хто потребує допомоги, турботи, ласки, сердечності, співчуття, щоб добро людині дитина робила не з бажання відзначитися серед інших, а з безкорисливих спонукань.

\* Нам, вихователям, потрібно вкласти в голови дітей думку, що в тому, як людина ставиться до горя, біди, страждання, відчаю, тривоги, болю душі своєї та інших людей, проявляється її ідейна серцевина, її ставлення до добра і зла, до ідеалу.

\* Ідея добра має жити у душі педагога, щоб нею можна було зміряти все, що робиться в будь-якому, найвіддаленішому куточку нашої планети.

\* Мета виховання полягає в тому, щоб, морально удосконалюючись, людина у своїх відносинах з іншими перемагала зло.

\* Органічне злиття в юній душі праці, щастя і обов'язку – неодмінна умова тяжіння до добра і нетерпимості до зла. Разом з дітьми вмійте обурюватися злом і доводьте своє обурення до кінця, протиставляючи йому добро.

\* Дитина має розуміти, що з того часу, як вона робить свій перший крок, старші – рідні, близькі й зовсім незнайомі, «чужі» - оцінюють її вчинки, поведінку, моральне обличчя загалом як добро або як зло, бачать у ній добре й погане.

Дорослі мають бути прикладом для дітей, творити добро і спрямовувати дітей на такі прояви доброти, як чемність, співчуття, милосердя, поступливість, добродійність.

Дороговказом для дорослих, завдання яких – спрямувати дитину на шлях Добра, можуть стати такі слова В. Сухомлинського: «Моя влада над дитиною – це здатність дитини реагувати на моє слово, яке може бути теплим і ніжним, ласкавим і тривожним, суворим і вимогливим, - і завжди мусить бути правдивим і доброзичливим... Я твердо вірю в те, що виховати дитину можна насамперед ласкою, довірою, добром».